

מסמך רקע בנושא :

שילוב נשים בתהליכי שלום

מוגש לוועדה לקידום מעמד האשה

כתיבה : אפרת קאול-גרנות וליאור בן דוד, עובדי מחקר ומידע

אישור : הודיה קין, ראש צוות

עריכה לשונית : מערכת "דברי הכנסת"

כ"ד בחשוון תשס"ה

8 בנובמבר 2004

מבוא

מסמך זה נכתב לבקשת הוועדה לקידום מעמד האשה לקראת דיון בנושא "מעורבות נשים בתהליכי שלום".

המסמך מציג את החלטה 1325 של מועצת הביטחון של האו"ם בדבר נשים, שלום וביטחון ואת הפרשנות שנתנו להחלטה מומחים וגופים שונים. כמו כן, המסמך בוחן צעדים שנקטו מדינות וארגונים ממשלתיים ולא-ממשלתיים ליישום ההחלטה. לבסוף המסמך מביא שתי דוגמאות למעורבותם של ארגוני נשים בתהליכי שלום שהתנהלו בשנים האחרונות בצפון אירלנד ובמערב אפריקה.

1. ההחלטה

החלטת מועצת הביטחון של האו"ם 1325 (להלן: **ההחלטה**) התקבלה באוקטובר 2000, והיא מצהירה על המחויבות של מועצת הביטחון של האו"ם להגן על נשים ולהבטיח את ייצוגן בתהליכי שלום ובפוליטיקה הבין-לאומית.¹ העתק של ההחלטה בתרגום לעברית מצורף בנספח למסמך זה.

בהחלטה שלוש סוגיות מרכזיות:²

הסוגיה הראשונה היא **ההשפעה של סכסוכים אלימים ומלחמות על נשים** (ועל ילדים). היא נשענת על ההכרה בכך שנשים (וילדים) הם הקורבנות העיקריים של מלחמות בתקופתנו. על כן ההחלטה תובעת הגנה מוגברת על נשים בעת סכסוך אלים ולאחריו. באופן זה ההחלטה מציגה את החשיבות שבבחינת סכסוכים צבאיים בפרספקטיבה מגדרית.

הסוגיה השנייה היא **שיתוף נשים בפתרון סכסוכים ובתהליכי שלום**. ההחלטה מדגישה את החשיבות שבשילוב נשים ביצירת הסכמים לסיום אלימות ובחיפוש אחר פתרונות צודקים ומתאימים להשגת הסכמי שלום. בדרישה לייצוג של נשים בניסיונות להשכין שלום ובשילוב נקודת המבט של נשים בנושאים אלו, ביקשו מנסחי ההחלטה לשבור את מחסום המגדר הקיים בפעולות למען השלום.

הסוגיה השלישית, שהיא סמויה יותר, קשורה **בהכרה ביכולתן של נשים ובתרומתן הפוטנציאלית הייחודית לפתרון סכסוכים ארוכי שנים**.

¹ שרי אהרוני ורולא דיב (עורכות), **איפה הנשים כולן? החלטת מועצת הביטחון 1325: היבטים מגדריים של הסכסוך הישראלי-פלסטיני**, פתח דבר, 2004.

² פרופ' נעמי חזן, "אסטרטגיות לשילוב נשים בהליכי יישוב סכסוכים", מתוך: **איפה הנשים כולן? החלטת מועצת הביטחון 1325: היבטים מגדריים של הסכסוך הישראלי-פלסטיני**, עורכות: שרי אהרוני ורולא דיב, 2004.

2. תגובות להחלטה ופרשנויות שלה

תרומתה וחשיבותה של ההחלטה:

1. זו הפעם הראשונה שמועצת הביטחון התמקדה בנושא של נשים וקונפליקטים מזוינים מתוך גישה שבה **הנשים נתפסות לא רק כקורבנות אלא גם כשגרירות אקטיביות לשלום**.³ בכך ההחלטה מציבה קנה מידה חדש לפעולה של ממשלות, של מועצת הביטחון ושל שאר מערכת האו"ם.⁴
 2. ההחלטה היא החלטה היסטורית, שכן זו הפעם הראשונה שבה המשפט הבין-לאומי מביע **תמיכה רשמית בשילוב קבוצות אזרחיות, ובייחוד נשים, בהליכי שלום** וביישום הסכמי שלום.⁵
 3. ההחלטה מניחה את היסודות הנורמטיביים להבנת **נחיצותה של הטמעת נקודת מבט מגדרית** בפתרון סכסוכים. בהקשר הזה פירוש הדבר הכרה ביכולתן של נשים להציג נקודת השקפה שונה באופן משמעותי, שיש בה כדי **לשפר את סיכוייה של החברה כולה להשיג שלום**.⁶
 4. התחשבות בנושא המגדרי מפנה את תשומת הלב לכלל הפרטים המעורבים בקונפליקט,⁷ ופירושה, בין השאר, התייחסות לצורכיהן של נשים ונערות בהליכים לסיום סכסוכים אלימים.⁸
 5. ההחלטה יכולה לשמש **בסיס לגיוס מסיבי של נשים לפוליטיקה**. ההחלטה קוראת לשינוי בהתנהגות המדינות החברות, גופים בין-לאומיים ומוסדות בכלל. אף שלמועצת הביטחון אין אמצעים מתאימים ליישום או לאכיפה של מחויבויותיה, ולמרות קיומם של מכשולים ליישום ההחלטה, שינויים אלו, אם יתחוללו, ישנו את חלוקת הכוח המגדרית מיסודה.⁹
- אשר לאופייה של ההחלטה, על-פי הגישה הרווחת, המשפט הבין-לאומי פועל "מלמעלה למטה", כלומר פועל על ממשלות או על האליטות אך אינו נוגע ברמת הפרט. גישה אחרת גורסת כי שינויים אמיתיים מתרחשים "מלמטה למעלה". ההחלטה מותאמת לשתי הגישות. **היא דורשת הן מאמצים "מלמעלה למטה" הן מאמצים "מלמטה למעלה"** כדי לערב בפתרון סכסוכים ממשלות ואליטות ואת הפרטים שמושפעים ממלחמות ומסכסוכים בין-לאומיים.¹⁰

³ אתר האו"ם: www.un.int/sweeden/pages/READING/PIERREgender.htm, תאריך כניסה: 15 באוגוסט 2004.

⁴ Carol Cohn, "Feminist Peacemaking", *The Women's Review of Books*, vol. XXI, no. 5, February 2004, pp. 8-9; אלנה סונדרגארד וטרודי סטראנד, "החלטת מועצת הביטחון של האו"ם 1325, מצבן של נשים פליטות פלסטיניות בשטחים הפלסטיניים הכבושים – הפעולות של אונרו"א", בתוך: **איפה הנשים כולן? החלטת מועצת הביטחון 1325: היבטים מגדריים של הסכסוך הישראלי-פלסטיני**, עורכות: שרי אהרוני ורולא דב, 2004.

⁵ Ms. F. Hill, *Council of Europe International Seminar*, September 20th-21st 2001

⁶ פרנסיס לוינגסטון-רדאי, "הגנה על נשים באזורי מלחמה – המשפט הבינלאומי", **איפה הנשים כולן? החלטת מועצת הביטחון 1325: היבטים מגדריים של הסכסוך הישראלי-פלסטיני**, עורכות: שרי אהרוני ורולא דב, 2004.

⁷ Merav Datan, *Women, Peace and Security: A Feminist Analysis of Security Council Resolution 1325*, LLM Research Paper Laws 582, Law Faculty, Victoria University of Wellington, 2004.

⁸ שרי אהרוני ורולא דב (עורכות), **איפה הנשים כולן? החלטת מועצת הביטחון 1325: היבטים מגדריים של הסכסוך הישראלי-פלסטיני**, פתח דבר, 2004; Carol Cohn, "Feminist Peacemaking", *The Women's Review of Books*, vol. XXI, no. 5, February 2004, pp. 8-9

⁹ Carol Cohn, "Feminist Peacemaking", *The Women's Review of Books*, vol. XXI, no. 5, February 2004, pp. 8-9

¹⁰ שם.

השגות והערות להחלטה¹¹

א. **תוקף ההחלטה** – ההחלטה מקבלת את תוקפה מהדין הבין-לאומי. לפיכך, יש לבדוק מה היקף תחולתו של הדין הבין-לאומי על אזרחים.

חוץ מכמה עקרונות בין-לאומיים בסיסיים המקובלים ומיושמים בשיטתיות כמעט בכל מדינות העולם, הדין הבין-לאומי נחשב ל"חוק רך" (Soft Law), שתוקפו פחות מתוקף הדין הבין-לאומי הפנימי של כל מדינה, ויישומו תלוי ברצונה של כל מדינה. מכאן עולה **שעל-פי רוב, אין ביכולתן של אמנות, הצהרות ומסמכים אחרים של מוסדות שונים בקהילה הבין-לאומית, ובהם מועצת הביטחון, לחייב מדינות באופן ישיר ומיידי להחילם על אזרחיהן**. להחלטה אין מעמד עצמאי, ואפשר לראותה כהצהרת כוונות טובות בלבד.

ב. **התחשבות בכל רובדי הזהות של נשים** – כיום, המסמכים הבין-לאומיים הנוגעים לזכויות נשים, ובהם ההחלטה, ממעטים לדון בעובדה שנשים רבות ברחבי העולם סובלות מדיכוי כפול ואף משולש בשל ריבוי הרבדים של זהותן (צבע עור, גזע, מוצא אתני). רבדים אלו אינם מדורגים ואינם ניתנים להפרדה.¹² **העדר אמירה כלשהי בהחלטה בדבר הצורך בשיתוף רב-תרבותי של נשים יכול להביא לתוצאה שלילית: הנשים שיזכו להשתתף בתהליכים יהיו בנות המעמד השולט מבחינה לאומית, אתנית וכלכלית**. כך, לדברי נטע עמר, סביר להניח שנשים מזרחיות ופלסטיניות אזרחיות ישראל לא יהיו מועמדות לשיתוף מהצד הישראלי, ונשים פלסטיניות-בדואיות לא יהיו מועמדות לשיתוף – לא מהצד הישראלי ולא מהצד הפלסטיני. במובן זה, ההחלטה משמרת את תקרת הזכוכית של נשים "אחרות" ומשקפת את הריבוד החברתי הקיים, במקום להתריס נגדו.

ג. **ההחלטה היא כלי שיש לצקת בו תוכן** – ההחלטה אינה מפרטת את משמעותם של מונחים כגון שיתוף נשים, מניעת סכסוכים אלימים ושיקום חברות עם סיומם של סכסוכים. במובן זה ההחלטה היא כלי שיש לצקת בו תוכן.

לפיכך, לפי נטע עמר, שיח ער הדין בתוכן זה יכול להתקיים במסגרת תהליך חקיקה ארוך, הכולל דיונים בוועדות הכנסת, במליאה ובפורומים ציבוריים ופרטיים אחרים. תהליך זה – שבו אמורות להשתתף בישראל נשים ערביות, מזרחיות, אשכנזיות, לסביות, חד-הוריות, מוגבלות, קשישות ואחרות – אינו רק רצוי אלא אף הכרחי, דווקא משום שיעמיד תפיסות מנוגדות זו מול זו.

עם זה, עצם קיום השיח החברתי-פוליטי הוא מעבר מדיון בפן המשפטי של ההחלטה לדיון פוליטי על מטרותיה ועל אופני יישומה. דיון זה מחזק תפיסות פמיניסטיות הדוגלות במתן חשיבות לחיזוק העשייה הפנים-מדינתית המביאה לשינוי חברתי.

¹¹ נטע עמר, "החלטה 1325 – הצהרה או מציאות?" מתוך: **איפה הנשים כולן? החלטת מועצת הביטחון 1325: היבטים מגדריים של הסכסוך הישראלי-פלסטיני**, עורכות: שרי אהרוני ורולא דיב, 2004.

¹² ההנחה היא שנשים הסובלות מאפליה הנובעת מכמה רבדים נושאות עמן ניסיון חיים ותובנות שאינם קיימים אצל נשים שלא סבלו מאותה אפליה.

3. פעולות ליישום החלטה 1325

א. באוקטובר 2004 הוגש לאו"ם ולמדינות החברות בו דוח מעקב אחר יישומה של החלטה 1325 של מועצת הביטחון.¹³ הדוח מתבסס על מידע שנאסף מארגונים לא ממשלתיים, מממשלות ומגופים של האו"ם, אשר ענו על שאלונים שנשלחו אליהם בנושא זה (התקבלו 44 תשובות).

להלן כמה דוגמאות מן הדוח בנוגע ליישום החלטה 1325:

בישראל ארגון "אשה לאשה" פועל ליישומה של החלטה 1325 בהקשר של הסכסוך הישראלי-פלסטיני ולהכללתן של נשים ממגזרים שונים בחברה בהליכי משא-ומתן ובמפגשים פורמליים ובלתי-פורמליים בין ישראלים לפלסטינים. הארגון מפיץ את התרגום העברי של ההחלטה ומידע נוסף עליה לגופים ממשלתיים ולא ממשלתיים המעורבים בהליכי קבלת החלטות ברמה הלאומית וברמה האזורית. בהקשר הזה הדוח מזכיר כי ארגון "אשה לאשה" העביר למרכז מחקר ומידע של הכנסת מידע ומסמכים לצורך גיבוש המלצות לקידום יישומה של החלטה 1325 בישראל. כמו כן, הארגון פועל באמצעי פרסום שונים להעלאת המודעות הציבורית בנושאים שבהם החלטה זו עוסקת, ומתעד את השפעת הסכסוך על חייהן של נשים ושל נערות. הארגון מארגן בימים אלו יום עיון לקצונה בצה"ל שנועד להגביר המודעות לסוגיות בעלות רגישות מגדרית.

בשבדיה פועלת קרן שנותנת לאנשי צבא הנשלחים למשימות שמירה על השלום בעולם הכשרה שנועדה להגביר את מודעותם לנושאים בתחום המגדר. בהכשרה זו משולבת בין השאר החלטה 1325, מתוך התמודדות עם נושאים כגון מניעת הטרדות מיניות והדרכה בנוגע למגע עם נשים מקומיות.

בנורבגיה הקימה הממשלה פורום מיוחד כדי לעסוק בהחלטה 1325. הפורום יורכב מנציגים של משרדי הממשלה הרלוונטיים ושל ארגוני החברה האזרחית, ואמור להיפגש בקביעות.

בקנדה כמה מחלקות במשרדי הממשלה מעורבות ביישום החלטה 1325, כל אחת מהן בתחום אחריותה. בשנת 2001 סייע משרד החוץ של קנדה להקמת "הוועדה הקנדית לנשים, לשלום ולביטחון" (Canadian Committee on Women, Peace and Security). בוועדה יושבים חברי פרלמנט, נציגים של ארגוני החברה האזרחית ופקידי ממשלה, ומשימתה היא לפעול לקידום המטרות שהציבה החלטה 1325.

בגרמניה פועל ה-Women's Security Council – גוף של 50 פעילות שלום ופעילות חברתיות בתחומים שונים. ארגון זה פועל ליישום החלטה 1325 ולשילובן של נקודות מבט מגדריות במדיניות החוץ והביטחון של גרמניה.

הדוח מביא חמש המלצות מרכזיות שנועדו לקדם יישום שיטתי של ההחלטה:

1. על הקהילה הבין-לאומית לתמוך ביוזמות ובגישות של ארגוני החברה האזרחית באמצעות הגדלת תקציבים וקרנות מימון של הגופים הפועלים בתחום זה ומתן סיוע טכני לפעילותם.
2. על האו"ם לפעול להעלאת המודעות להחלטה 1325 של מועצת הביטחון באמצעות פרסום, עבודת שטח, משלחות שלום וכל דרך אחרת.

¹³ NGO Working Group on Women, Peace and Security, **Four Years On: An Alternative Report and Progress Check on the Implementation of Security Council Resolution 1325**, October 2004, <http://www.peacewomen.org/un/ngo/ngopub/FourYearsOnOct04.pdf>

3. על מועצת הביטחון להפנות קריאה לממשלות ליזום תוכניות פעולה ליישום מתואם של החלטה 1325 ולהקצות מימון בתקציב הלאומי של כל מדינה לטובת התחום "נשים, שלום וביטחון".

4. יוזמות לשיתוף פעולה בין האו"ם, גופים אזוריים וממשלות חייבות לשותף באורח שיטתי נשים "מהשטח", מלב הסכסוך – ומראשיתו – כדי שיהיה אפשר להביא לשינוי אמיתי וכדי ששינוי כזה יזכה לתמיכה מצד החברה כולה.

5. על האו"ם לפעול לקידום שוויון בין המינים וליישום החלטה 1325 באמצעות נציגיו במדינות.

ב. בעקבות הדוח, ב-13 באוקטובר 2004 הגיש מזכ"ל האו"ם דוח נוסף מטעמו למועצת הביטחון, הסוקר אף הוא את ההתקדמות ביישום החלטה 1325.¹⁴ בדוח זה נסקרות פעולות נוספות שנקטו מדינות בנוגע ליישום החלטת האו"ם **בתהליכי שלום**. בין השאר הדוח מציין את ממשלת **הפיליפינים**, שפעלה לשיתוף של נשים בתהליכי השלום במדינה, ושילבה אותן בדיאלוגים ובקבוצות עבודה כדי לאפשר להן להעלות על שולחן הדיונים את התנסויותיהן ואת נקודות המבט שלהן, את ממשלת **אוסטרליה**, התומכת בארגונים המקדמים שילוב של נשים בהליכי משא-ומתן (למשל בארגון Bougainvillean Women's Forum), הפועל בפפואה גינאה החדשה) ואת ממשלת **סרי לנקה**, שהקימה ועדת משנה לנושאים מגדריים במסגרת הליכי משא-ומתן לשלום שהיא מנהלת עם אחד מארגוני המחותרת הפועלים במדינה.¹⁵

מזכ"ל האו"ם מדגיש את הפעילות הנעשית בכוחות האו"ם לשמירה על השלום בכל הנוגע ליישום החלטה 1325. כיום, בכל המנדטים הניתנים לכוחות שמירה על השלום בעולם מופיעה התייחסות מפורשת לנושאים מגדריים. ב-17 כוחות הפועלים לשמירה על השלום במוקדי סכסוך (אפגניסטן, בורונדי, חוף השנהב, קונגו, קוסובו, האיטי, ליבריה, סירה-לאון ועוד) פועלים 10 יועצים לעניינים מגדריים במשרה מלאה. בכל כוח רב-לאומי לשמירה על השלום שקיבל את המנדט לפעולתו לאחר שנת 2000 יש יועצים מגדריים (gender advisers).¹⁶

על אף האמור לעיל, מזכ"ל האו"ם מדגיש כי עדיין יש פערים משמעותיים ואתגרים גדולים בכל תחומי הפעילות הקשורים בהחלטה 1325, ובייחוד בכל הנוגע לשיתוף של נשים במניעת סכסוכים ובתהליכי שלום, להכללת נקודות מבט מגדריים בהסכמי שלום, להפניית תשומת הלב לצורכיהן ולתרומתן של נשים בהליכים של שיקום וסיוע הומניטרי ולייצוג נשים במנגנוני קבלת החלטות.¹⁷

בעקבות דוח מזכ"ל האו"ם, פורסמה ב-28 באוקטובר 2004 הצהרה של נשיא מועצת הביטחון של האו"ם, השבה ומאשרת את מחויבות מועצת הביטחון ליישום החלטה 1325.¹⁸

¹⁴ דוח מס' S/2004/814 (דוח מזכ"ל האו"ם) אתר האינטרנט של האו"ם, <http://domino.un.org/UNISPAL.NSF/0/7bd117ba5d0552d685256f32006e5143?OpenDocument>

¹⁵ סעיף 23 לדוח מזכ"ל האו"ם.

¹⁶ סעיף 31 לדוח מזכ"ל האו"ם.

¹⁷ סעיף 4 לדוח מזכ"ל האו"ם.

¹⁸ דוח מס' S/PRST/2004/40, אתר האינטרנט של האו"ם,

http://www.un.org/Docs/sc/unscl_pres_statements04.html

5. דוגמאות למעורבות נשים בהליכי שלום

על-פי רוב, נשים אינן במשתתפים הקבועים בתהליכי שלום פורמליים המתקיימים בעולם, וכשהן משתתפות בהם הן לא עושות זאת דווקא בשל היותן נשים. לדברי פרופ' תמר הרמן מאוניברסיטת תל-אביב, עד היום, על-פי רוב שולבו נשים בתהליכים אלו משום שהן מאיישות תפקידים מסוימים, ולא מכוח היותן נשים. לדבריה, אפשר אף לומר כי השתתפותן היתה למרות היותן נשים.¹⁹

עם זה, שתי הדוגמאות שלהלן מלמדות על התארגנות נשים כתנועה או כמפלגה פוליטית, מתוך מטרה לייצג נשים ולהשמיע את קולן בתהליכי שלום. בשני המקרים מדובר בנשים שהתארגנו מחוץ למסד הפוליטי, ואף על פי כן עלה בידן להשפיע בפעולתן על הליכים פורמליים לסיום סכסוכים ולהשכנת שלום באזורים שבהם פעלו.

"קואליציית הנשים של צפון אירלנד" – NIWC: Northern Ireland Peace Coalition

מלחמות הדת בין הפרוטסטנטים לקתולים בצפון אירלנד נמשכות זה כ-400 שנה. מלחמת העצמאות של אירלנד (1916-1920) הביאה ב-1921 לסיום השלטון הבריטי על 80% משטחו של האי ולהקמת הרפובליקה העצמאית של אירלנד. ואולם, צפון אירלנד, שרוב אוכלוסייתה פרוטסטנטים שמוצאם מסקוטלנד ומאנגליה, נותרה תחת שלטון בריטי.²⁰ שתי הקהילות העיקריות המרכיבות את אוכלוסיית צפון אירלנד – הרוב הפרוטסטנטי, התומך בהמשך האיחוד עם בריטניה, והמיעוט הקתולי, המזדהה עם הרפובליקה האירית ותומך בניתוק מבריטניה – מנהלות מאז מאבק דמים ממושך בצפון אירלנד ומחוצה לה. ב-30 השנים האחרונות גבה סכסוך זה מחיר כבד: יותר מ-3,000 הרוגים וקרוב ל-30,000 פצועים.²¹

מאז ראשית שנות ה-80 הגבירו ממשלות אירלנד ובריטניה את שיתוף הפעולה ביניהן במטרה להגיע להסדר פוליטי שישים קץ לסכסוך. מאמצים אלו גברו עוד יותר בשנות ה-90 וזכו לתמיכתם של גורמים רבים, מקומיים ובין-לאומיים; הם סללו את הדרך לניהול שיחות רב-מפלגתיות שנועדו להוביל לפתרון בעיית צפון אירלנד. במרס 1996 הוכרז על עריכת בחירות בצפון אירלנד כדי לקבוע מי ישתתף במשא-ומתן הרב-מפלגתי. בחירות אלו נועדו לכוון פורום של 110 נציגים של אוכלוסיית צפון אירלנד בהליך המשא-ומתן על קביעת עתידה.²²

כאן המקום לציין כי עד לאותה העת, שלא כמו מדינות אירופיות אחרות (ובעיקר מדינות סקנדינביה), לא היה אפשר להבחין במסורת של ממש בכל הנוגע להשתלבותן של נשים בפוליטיקה בצפון אירלנד. בקרב 18 הצירים הצפון-איריים בפרלמנט של בריטניה באותה תקופה לא היתה אף אשה אחת. בפרלמנט האירופי מעולם לא היתה נציגה של צפון אירלנד, וברמת השלטון המקומי שיעור ייצוגן של נשים היה 13% בלבד. לדברי מארי אבוט (Abbott), על רקע מצב זה היתה סבירות גבוהה לכך שבקרב נציגים שייבחרו להשתתף במשא-ומתן על עתידה של צפון אירלנד לא תהיה אף אשה אחת. לדבריה, העדר נשים

¹⁹ פרופ' תמר הרמן, מנהלת מרכז שטייניץ למחקרי שלום, אוניברסיטת תל-אביב, שיחת טלפון, 18 באוגוסט 2004.

²⁰ האנציקלופדיה של אתר האינטרנט Ynet: <http://www.ynet.co.il/yaan/0,7340,L-8088,00.html>

²¹ Marie Abbott, **Keynote Speech: Women's Political Role in the Northern Ireland Peace Process**, Council of Europe International Seminar, September 20th-21st 2001

²² http://en.wikipedia.org/wiki/Northern_Ireland_peace_process

סביב שולחן המשא-ומתן פירושו יצירה של הסדר, ולמעשה כינונה של חברה, שלנשים אין חלק משמעותי בהליך עיצובם.²³

באופן חריג למדי בהיסטוריה הפוליטית של אירלנד ושל בריטניה, קבוצה של נשים מקהילות וממפלגות פוליטיות שונות התערבה בהליך הפוליטי והתמודדה בבחירות באמצעות הקמת "קואליציית הנשים של צפון אירלנד". את הקואליציה הקימו נשים שהיו מעורבות בפעילות חברתית בעלת מאפיינים שונים: בקבוצות של קהילות מקומיות, בארגוני עובדים, בארגוני נשים, בתחום החינוך ועוד. 70 מועמדות התמודדו בבחירות במחוזות שונים ברחבי צפון אירלנד. היו בהן נשים מכל קצות הקשת הפוליטית – תומכות באיחוד עם בריטניה לצד תומכות בהתנתקות ממנה. הקואליציה לא הזדהתה עם אף אחת מהמפלגות הגדולות ואף סירבה בעקביות לנקוט עמדה בשאלה אם על צפון אירלנד להיות חלק מבריטניה או חלק מאירלנד. לעומת זאת, עמדתה של הקואליציה היתה ברורה וחד-משמעית בכל הנוגע להתנגדותה לשימוש באלימות מכל צד.

מערכת הבחירות סחפה מאות נשים לפעילות פוליטית שעד אז לא השתתפו בה. נשות התנועה פעלו במרץ כדי לשכנע את הציבור בדבר נחיצותן של נקודות מבט נשיות בהליך המשא-ומתן על עתידה של צפון אירלנד. הן כינסו מסיבות עיתונאים, עברו מדלת לדלת, כתבו מאמרים ועסקו בפעילות תעמולה ענפה. בתוך שישה שבועות של עבודה קדחתנית הן השיגו כ-8,000 קולות והגיעו למקום התשיעי בבחירות. מוניקה מק'וויליאמס (McWilliams), קתולית ומרצה באוניברסיטה בתחום של מדיניות חברתית, ופרל סגר (Sagar), פרוטסטנטית ועובדת סוציאלית, נבחרו לשתי נציגותיה של קואליציית הנשים בפורום.

המשא-ומתן על עתיד צפון אירלנד, בניהולו של הסנטור האמריקני ג'ורג' מיטשל (Mitchell), נמשך כשנתיים והביא בסיומו, ב-10 באפריל 1998, לחתימת הסכם בלפסט (The Belfast Agreement) הידוע בכינויו "הסכם יום השישי הטוב" (The Agreement of Good Friday). שתי הנציגות של "קואליציית הנשים" היו מהחותמים על הסכם זה. ב-22 במאי 1998 הועמד ההסכם למשאל עם באירלנד ובצפון אירלנד וזכה לתמיכה גורפת בשני המקומות.

לדברי מארי אבוט, "הסכם יום השישי הטוב" כולל כמה מרכיבים המשקפים את הנושאים שביקשה קואליציית הנשים לקדם: הכרה בסבלם של קורבנות האלימות במסגרת הליך הפיוס בצפון אירלנד, הכרה בזכותן של נשים לשיתוף מלא ושווה בהליכים פוליטיים והכרה בחשיבותו של החינוך לפיוס ובחשיבותה של תשתית קהילתית כדי להתגבר על הדרה חברתית.²⁴ גם הסנטור מיטשל העלה על נס את תרומתה של "קואליציית הנשים" להליך השלום בצפון אירלנד.²⁵

גם לאחר השגת הסכם בלפסט המשיכה "קואליציית הנשים" להתקיים כמפלגה פוליטית, החורת על דגלה טיפול בנושאים כמו זכויות אדם וקידום השוויון בצפון אירלנד. במפלגה חברים נשים וגברים כאחד, והיא מיוצגת ב-Northern Ireland Assembly וכן ברמת השלטון המקומי.²⁶

23 Marie Abbott, **Keynote Speech: Women's Political Role in the Northern Ireland Peace Process**

24 ש.ס.

25 אתר האינטרנט הרשמי של "קואליציית הנשים של צפון אירלנד": <http://www.niwc.org/aboutus.asp>, תאריך כניסה: 7 בנובמבר 2004.

26 ש.ס.

רשת השלום של נשות נהר מאנו – Mano River Women's Peace Network (MARWOPNET)

באיחוד מדינות אגן נהר המאנו שבמערב אפריקה – The Mano River Union – חברות ליבריה, גינאה וסיירה-לאון. הוא נוסד ב-1973 כדי לכוון איחוד מכסים ואיחוד כלכלי בין המדינות האלה במטרה להעלות בהן את רמת החיים. ואולם, מאז ראשית שנות ה-90 סחפו מלחמות אזרחים פנימיות את מדינות האזור למערבולת דמים ולמשברים הומניטריים קשים. מחוזות מסוימים בכל אחת משלוש המדינות הם למעלה מעשור מוקד של מעשי איבה שנספו בהם בני-אדם רבים. כך לדוגמה, בשנים 2000-2001 התקיפה ליבריה מחוזות בגינאה בטענה שממשלת גינאה מאפשרת למורדים ליבריים לפעול מתחומה. התקפות אלו גרמו לזרם של כרבע מיליון פליטים שחיפשו מחסה באזורים אחרים של גינאה ובסיירה-לאון. אחר כך התחדשות הקרבות בין הצדדים הלוחמים בליבריה עצמה גרמה לזרם נוסף של פליטים ליבריים, רובם נשים וילדים, שחיפשו מקלט בגינאה.²⁷

על רקע אירועים אלו, הוקם בשנת 2000 ארגון אזורי של נשים משלוש המדינות, ששם לעצמו מטרה לפעול למען קידום השלום באזור על-ידי איחוד כוחות ושיתוף פעולה בין ארגונים שכבר פעלו באותה העת בנפרד בכל אחת מהמדינות. בחודש מאי אותה שנה נפגשו באבוג'ה (Abuja) שבניגריה נציגות ומנהיגות של ארגונים לא ממשלתיים (NGOs) מאותן מדינות – שרות וחברות פרלמנט, עיתונאיות, עורכות-דין, נשות אקדמיה, חוקרות ונשים אחרות מהמגזר הפרטי, שהיו פעילות בתחומים של זכויות אדם, פיתוח ותנועות שלום. המפגש בניגריה נערך בחסות שורה של ארגונים לא ממשלתיים וארגונים השייכים לאו"ם, ונשא את הכותרת "עידוד השתתפותן של נשים בתהליך השלום במערב אפריקה, ובעיקר באגן הנהר מאנו". הנשים שהשתתפו בכינוס הבינו כי בהיותן הקורבנות העיקריים של סכסוכי הדמים באזור זה, יחד עם ילדיהן, הן צריכות ליטול חלק פעיל בהחלטות הנוגעות לסכסוכים, וכי נשים יכולות להרים תרומה משמעותית להשגת שלום ויציבות באזור.²⁸ זאת ועוד. משתתפות הכינוס הגיעו לכלל הכרה כי השלום בכל אחת מהמדינות הקשורות בסכסוך הוא תנאי הכרחי לקיומם של זכויות אדם ולשמירה עליהם. לפיכך הן החליטו על הקמת ארגון MARWOPNET. הכינוס הכללי הראשון שלו נערך במונרוביה שבליבריה ביוני 2001.

בין השאר הציב הארגון לעצמו את המטרות האלה: חתירה לשלום בר-קיימא באזור, הגברת מעורבותן של נשים במניעת סכסוכים ובכינון שלום, הבטחת השתתפות מלאה ושווה של נשים בהליך הדמוקרטי, ובעיקר בהליכי קבלת החלטות, קידום ויישום של מדיניות בעלת רגישות מגדרית והעלאת המודעות לזכויות האזרח, ובכלל זה קידום שוויון זכויות לנשים.²⁹

ארגון MARWOPNET מילא תפקיד מפתח באזור מאז הקמתו. בשעה שזרם הפליטים מליבריה ומסיירה-לאון אל גינאה השכנה הלך וגבר, פעל הארגון למניעת פעולות איבה בין שלוש המדינות ולהבאת מנהיגיהן אל שולחן המשא-ומתן. אחת ההצלחות המרכזיות הנוקפות לזכות הארגון היא תרומתו לפתיחת שיח פוליטי בין מנהיגי המדינות. הדבר הוביל למפגש פסגה בין שלושת המנהיגים במרוקו בפברואר 2002. הארגון מילא תפקיד בחתימה על הסכמי השלום ליישוב הסכסוך בליבריה ב-2003. בפעולותיו אלו תרם הארגון ליישום החלטה 1325 של מועצת הביטחון ולקידום השלום באזור,

²⁷ אתר האינטרנט <http://www.globalsecurity.org/military/world/war/mano-river.htm>, תאריך כניסה: 7 בנובמבר 2004.

²⁸ אתר האינטרנט של הארגון, <http://www.marwopnet.org/history.htm>, תאריך כניסה: 7 בנובמבר 2004.

²⁹ אתר האינטרנט של הארגון, <http://www.marwopnet.org/objectives.htm>, תאריך כניסה: 7 בנובמבר 2004.

והדבר בא לידי ביטוי בדוח שמסר מזכ"ל האו"ם קופי אנאן למועצת הביטחון כבר באפריל 2001. על פעילותו זו זכה הארגון בפרס האומות המאוחדות לזכויות האדם לשנת 2003.³⁰

³⁰ אתר האינטרנט <http://www.womenwagingpeace.net/content/articles/marwopnet.pdf>, תאריך כניסה: 7 בנובמבר 2004.